

Kemianteollisuus ry
Pia Vilenius

24.8.2024

VN/27126/2023

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kemianteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa sekä eräksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Ns. yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tarkoituksena on ollut kehittää ympäristöllisiä lupamenettelyjä koskevaa sääntelyä ja edistää yhden luukun mallin toteuttamiseen liittyviä hallitusohjelman kirjauksia. Hanke liittyy valmisteilla olevaan valtion aluehallintouudistukseen, jonka yhteydessä organisoidaan uudelleen valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävät.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa. Samalla ehdotetaan kumottavaksi laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta sekä laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa.

Hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten tavoitteena on sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa ympäristöllisiä lupamenettelyitä sekä vahvistaa viranomaisen asiantuntemuksen hyödyntämistä ympäristöasioiden käsittelyssä. Tavoitteena on parantaa päätösten laatua, lisätä ennakoitavuutta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ehdotuksilla vahvistetaan viranomaisen ennakkollista ohjausta ja neuvontaa, laajennetaan eräiden ympäristöllisten lupa-asioiden yhteiskäsittelyä, edistetään YVA- ja lupamenettelyiden nykyistä tiiviimpää yhteensovittamista sekä jatketaan vihreän siirtymän etusijamenettelyä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026, samaan aikaan kuin valtion aluehallinnon uudistusta koskeva lainsäädäntö.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita kirjauksia, joille pyritään edistämään investointiluvituksen sujuvuutta ja ennakoitavuutta, yhden luukun mallia, viranomaisten yhteistyötä, yhden viranomaisen vastuulla olevaa lupaprosessin etenemistä ja koordinoitua tarvittavine selvityksineen sekä tavoitetta, jonka mukaan lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaisi lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Nyt annettuun hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten tavoitteena on edistää viranomaisen ympäristöllisesti monipuolisen asiantuntemuksen hyödyntämistä erityisesti lupa-asioiden

Pia Vilenius

24.8.2024

käsittelyn alkuvaiheessa, mikä parantaisi päätösten laatua, lisäisi niiden ennakoitavuutta ja mahdollisesti vähentäisi myös tarvetta muutoksenhakuun. Ehdotuksen mukaisesti yhdellä viranomaisella on vastuullaan lupaprosessin eteneminen ja koordinointi tarvittavine selvityksineen. Tämä viranomaisen vastaisi myös siitä, että luvan hakijalla on mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakkoinnilla vähentää. Tavoitteena on myös, että luvituksen kokonaisuutta toteutetaan viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina peräkkäisinä palasina. Tavoitteena on, että lupakäsittelyjä yhdistämällä hakemus johtaa lähtökohtaisesti yhteen viranomaispäätökseen ja valitusmahdollisuuteen.

Useassa EU-asetuksessa on säädetty luvitukseen ja sen keston liittyvistä asioista. Esimerkiksi Kriittisiä raaka-aineista koskevaan asetukseen ja Nettonollateknologiaa koskevaan asetukseen sisältyy useita lupamenettelyihin liittyviä ehdotuksia. Kaikkia kriittisiä raaka-aineita koskevia hankkeita koskisi velvoite osoittaa hankkeille keskitetty asiointipiste (point of single contact), joka on vastuussa lupamenettelyiden koordinoinnista.

Nyt annetulla hallituksen esitysluonnoksella jatkettaisiin myös ns. vihreän siirtymän etusijamenettelyä luvituksessa. Tätä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Aluehallintovirastojen ja yritysten kokemukset etusijamenettelystä ovat olleet pääasiassa hyviä. Hankkeet ovat saaneet ympäristöluvan alle vuodessa eivätkä ne viivästyttäneet muiden lupahakemusten käsittelyä.

Kemianteollisuus toteaa, että vihreän siirtymän etusijamenettely on ollut merkittävä parannus ja sen jatkuminen on kannatettavaa. Myös valitusten mahdollinen käsittely kiireellisenä on ollut merkittävä parannus aikaisempaan, joten sen jatkaminen on tärkeää. Kannatamme etusijamenettelyn jatkamista vuodesta 2030 vähintään vuoteen 2035 saakka, koska hankkeiden suunnitteluprosessit ovat monivuotisia. Lisäksi kannatamme etusijamenettelyn mahdollista myös akkuarvoketjuun olennaisesti liittyvien kaivoshankkeiden osalta – silloinkin, kun ne eivät ole hakeneet tai saaneet EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaista strategisen hankkeen statusta.

Kemianteollisuus kannattaa yhden luukun lainsäädäntöhankkeen tavoitteita. Tarve sujuvoittaa ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä on ilmeinen. Lupamenettelyn sujuvuudella on suuri merkitys investointien toteutumiselle. Kemianteollisuus on kuitenkin huolissaan uuden organisaatiomallin ja siihen liittyvien muutosten aiheuttamasta mahdollisesta käsittelyn hidastumisesta. Uuden viraston resurssit tulisi myös siirtymävaiheessa mitoittaa niin, että muutoksen aiheuttaman ylimääräinen työ huomioidaan. Resurssien riittävyys tulisi varmistaa myös jatkossa. Lupa- ja valvontaviraston riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus on luvituksen sujuvoittamisen kannalta merkittävässä asemassa.

Toteamme, että yhdenmukaisuus ja valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen käyttöönotto ympäristöön liittyvissä lupamenettelyissä on oleellinen ja tärkeä asia investointien suunnittelussa. Luvituskokonaisuutta tulee hoitaa viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyöllä rinnakkain, eikä irrallisina ja/tai peräkkäisinä palasina. On kuitenkin tärkeää, että toimijat voivat edistää luvitusta hankkeelle optimaalisella tavalla, joten erillismenettelyt tulisi jatkossakin sallittava matalalla kynnyksellä. Esimerkiksi luonnonsuojelulain mukaisen poikkeusluvan käsittely on oltava mahdollista hakea erikseen ennen ympäristö- ja vesilupamenettelyä matalalla kynnyksellä.

Pia Vilenius

24.8.2024

Ehdotamme myös ennakkoneuvottelun muuttamista velvoittavaksi, sillä hyvällä yhteistyöllä viranomaisen ja toiminnanharjoittajan kesken on selkeä vaikutus lupaprosessin keston. Samoin esitämme, että lupamääräykset tulisi saada pyynnöstä nähtäville ennen luvan myöntämistä, jotta vältytään esimerkiksi kirjoitusvirheiden takia valitusprosessiin joutuminen. Tästä on yrityksissämme kokemusta.

Ehdotettu 7 §:n säännös velvollisuudesta esittää käsittelyaikaa koskeva arvio on oikeansuuntainen, mutta investointihankkeiden ja muutoshankkeiden ennakoitavuuden parantamiseksi esitämme, että säädetään sitovista määräajoista lupakäsittelyihin. Määräajat ovat keskeisessä asemassa lupaprosessien ennakoinnissa varsinkin isommissa hankkeissa ja voidaan nähdäksemme toteuttaa vaarantamatta ympäristönsuojelun tasoa.

Lupamenettelyn ja YVA-menettelyn yhteensovittamista esitetään edistettäväksi niin, että YVA-selostuksen ja lupahakemuksen yhteiskuulemisen soveltamisalaa laajennetaan. Kannattamme vaihtoehtoa 2, jossa yhteiskuuleminen olisi jatkossa mahdollista kaikissa Lupa- ja valvontaviraston ratkaistavaksi kuuluvissa luvissa. On kuitenkin tärkeää, että ehdotuksen mukaisesti YVA-selostuksen ja lupahakemuksen kuulemisten yhdistäminen olisi jatkossakin vapaaehtoista, jotta menettelyt voi halutessaan toteuttaa myös erillisinä.

Tuemme myös ehdotusta siitä, että arviointiohjelmaa koskevaa lausuntoa ei pyydetäisi Lupa- ja valvontavirastolta silloin, kun Lupa- ja valvontavirasto toimii hankkeen yhteysviranomaisena ja lupaviranomaisena. Tämä on perusteltua, jotta Lupa- ja valvontavirastossa ei tarvitsisi ottaa käyttöön sisäistä lausuntomenettelyä. Kannatettavaa on myös pyrkimys YVA-ohjelman ja selostuksen laajuuden rajaamiseen.

Lisäksi haluamme korostaa uudistetun rakentamislain ja valmistella olevan alueidenkäyttölain merkitystä luvituksen sujuvoittamisessa. Lähes kaikki hankkeet edellyttävät kaavoitusta ja kaikki rakennuslupaa, ja nämä jäävät nyt yhden luukun hankkeen menettelyjen ulkopuolelle. Rakentamislain ja alueidenkäyttölain alaiset lupaprosessit ovat ajallisesti yleensä esimerkiksi vihreän siirtymän hankkeiden kannalta eniten aikaa vievä osuus lupamenettelyissä.